

Kochański Paweł

Коханський Павел

Autor: Renata Suchowiejko **Kochański Paweł / Коханський Павел (1887–1934),
skrzypek, dyrygent, pedagog...**
30.01.2017

stan artykułu kompletny

Kochański Paweł / Коханський Павел (1887–1934), skrzypek, dyrygent, pedagog.

Urodził się 14 września w Orle, w rodzinie żydowskiej, pielęgnującej tradycje muzyczne. Był synem Jozuego Kahana, kantora synagogalnego i nauczyciela gry na skrzypcach, oraz Chany Smoljenickiej. Od najmłodszych lat wykazywał wybitne zdolności muzyczne, podobnie jak starszy brat Eli Kochański (1886–1940), który później został znakomitym wiolonczelistą. Podstawy wiedzy o muzyce i techniki skrzypcowej dał mu ojciec. W 1894 r. opiekę dydaktyczną nad chłopcem przejął Emil Młynarski (1870–1935), wówczas profesor skrzypiec w Konserwatorium w Odessie. Pierwsze przesłuchanie siedmioletniego skrzypka zrobiło na nim kolosalne wrażenie: „miał wyjątkowo silne palce, już bardzo dobrze wyćwiczone, smyczkiem władał ze swobodą wprost zastanawiającą. Co najciekawsze, interpretacja małego chłopca stała na wysokim poziomie. Już wówczas Kochański zdradzał smak i umiar, każdy szczegół frazowania miał swój sens, swoją logikę” (Emil Młynarski, *Paweł Kochański, człowiek i artysta*, „Muzyka” 1934, nr 2, s. 51). Oprócz zajęć w Konserwatorium Młynarski dawał mu prywatne lekcje, a trzy lata później zabrał ze sobą do Polski, gdy objął dyрекcję

Opery, a potem Filharmonii Warszawskiej. W 1899 r. młody skrzypek zadebiutował na koncercie w Teatrze Wielkim, włączył się też w lokalne życie muzyczne. Za namową Młynarskiego wyjechał na dalsze studia do Brukseli. W latach 1903–1907 doskonalił grę na skrzypcach w tamtejszym Konserwatorium pod kierunkiem Césara Thomsona (1857–1931), uczył się też teorii i harmonii. Ukończywszy studia z najwyższym wyróżnieniem, rozpoczął intensywną działalność koncertową. Podczas pierwszego wielkiego tournée odwiedził Belgię, Francję, Hiszpanię, Portugalię, Grecję, Turcję i Egipt.

Po powrocie do Polski w 1907 r. przebywał w Warszawie, gdzie uczył w Konserwatorium i występował jako solista. Od roku 1909 grał w orkiestrze Filharmonii i kwartecie smyczkowym. Jednocześnie podróżował po Europie, koncertował w Niemczech i Wielkiej Brytanii. Pod koniec 1914 r. przyjechał do Rosji. Lata I wojny światowej spędził na Ukrainie – w gub. kijowskiej, częściowo w majątku skrzypka i dyrygenta Emila (1870–1935) i Anny z Talko-Hryniewiczów Młynarskich w Iłgowie nad Niemnem (pow. władysławowski gub. suwalskiej, obecnie Litwa), a także na Podolu w Zarudziu (pow. lipowiecki) u brata [Karola Jaroszyńskiego](#) (1878–1929), właściciela cukrowni, mecenasa i muzyka amatora Józefa Jaroszyńskiego (1875–1948) i w Tymoszwówce (pow. humański) u Szymanowskich. Rozpoczął wtedy intensywną współpracę artystyczną z kompozytorem Karolem Szymanowskim (1882–1937), z którym połączyła go przyjaźń. Kochański miał istotny wpływ na kształt dzieł skrzypcowych Szymanowskiego, udzielając mu cennych uwag na temat techniki gry i możliwości brzmieniowych instrumentu. Owocem tej współpracy, niezwykle inspirującej dla obu artystów, były m.in. *Mity*, *Nokturn* i *Tarantella*, *I Koncert skrzypcowy*. W tym okresie Kochański zawitał do Petersburga, po raz pierwszy jesienią 1915 r., a następnie latem 1916 r. Jak podaje Izrael Jampolski, pierwsza wizyta była krótka, ale Kochańskiemu udało się nawiązać cenne kontakty, m.in. z Aleksandrem K. Głazunowem (1865–1936) i Aleksandrem I. Silotim (1863–1945), które okazały się później bardzo przydatne. Koncertował wówczas w duecie z pianistą Harrym G. Neuhausem (1888–1964). Za drugim razem przyjechał z Szymanowskim, występował na koncertach kameralnych, grając jego *Mity* i wzbudzając tym zachwyt publiczności.

Styl wykonawczy Kochańskiego spotkał się z wielkim uznaniem krytyków rosyjskich i samych muzyków. Podzielał inspirująco na Siergieja S. Prokofiewa (1891–1953), który pracował wówczas nad *I Koncertem skrzypcowym* i chętnie korzystał z jego rad dotyczących smyczkowania czy aplikatury. Kochański miał być pierwszym wykonawcą tego dzieła, ale na skutek okoliczności zewnętrznych plan ten się nie powiódł. Zagrał go dopiero w 1923 r. w Nowym Jorku. Podczas pobytu w Petersburgu Kochański nawiązał też ścisłą współpracę z A. Głazunowem, zarówno w ramach Konserwatorium, jak i działalności koncertowej. Za jego namową objął klasę skrzypiec – od 1 października 1916 r. na stanowisku nauczyciela, a rok później profesora. Występował też często na koncertach kameralnych i symfonicznych z Głazunowem w roli pianisty albo dyrygenta. Kompozytor w symboliczny sposób wyraził swoją admirację dla talentu Kochańskiego, dedykując mu *Mazurka-Oberka*. W lecie 1918 r. odbyli razem tournée koncertowe do Moskwy i miast nadwołżańskich: Kazania, Niżnego Nowogrodu, Jarosławia i Rybińska. Później spotykali się już tylko sporadycznie za granicą. Pożegnanie z petersburską publicznością nastąpiło we wrześniu 1918 r. na koncercie Orkiestry Państwowej, z którą Kochański wykonał Koncert skrzypcowy Beethovena. Wyjechał wtedy do Kijowa, gdzie spędził kilka miesięcy (mieszkał u J. Jaroszyńskiego), uczył w Konserwatorium i działał aktywnie w życiu muzycznym.

Nie wiadomo do końca, na ile Kochański wrósł w polską kolonię nad Nową, w każdym razie pod koniec 1916 r. z ciężkiej choroby kurowała się w stołecznym mieszkaniu małżonków

Kochańskich zaprzyjaźniona z nimi poetka [Kazimiera Illakowiczówna](#) (1888–1983), która jako siostra miłosierdzia zachorowała na dezynterię, ratując żołnierzy na froncie wschodnim.

W 1919 r. Kochański wrócił do Warszawy, następnie zatrzymał się dłużej w Londynie, a w styczniu 1921 r. wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie osiadł na stałe. Był profesorem skrzypiec w The Juilliard School of Music w Nowym Jorku (1924–1934), prowadził ożywioną działalność koncertową w Stanach Zjednoczonych, Ameryce Południowej i w Europie. Rozwijał też swoje pasje twórcze, komponując utwory, robiąc liczne transkrypcje na skrzypce i tworząc kadencje do koncertów. Podziałal inspirująco na wielu twórców, współpracował m.in. z kompozytorami Arnoldem Edwardem Baxem (1883–1953), Ernestem Blochem (1880–1959) i Igorem F. Strawińskim (1882–1971).

W 1911 r. poślubił Zofię Kon (Kohn).

Zmarł 12 stycznia 1934 r. w Nowym Jorku. Na ceremonii pogrzebowej hołd złożyli mu najwybitniejsi artyści ówczesnej epoki, m.in. skrzypek Mischa Elman (1891–1967), dyrygent i kompozytor Walter Damrosch (1862–1950), kompozytor George Gershwin (1898–1937), skrzypek Jascha Heifetz (1901–1987), pianista Vladimir Horowitz (1903–1989), kompozytor i skrzypek Fritz Kreisler (1875–1962), dyrygent i kompozytor Serge A. Koussevitzky (1874–1951), dyrygenci Leopold Stokowski (1882–1977) i Arturo Toscanini (1867–1957) („The New York Times”, 15 stycznia 1934, s. 16). Został pochowany na Woodlawn Cemetery, szczątki przeniesiono później na cmentarz Père Lachaise w Paryżu.

Sztuka wykonawcza Kochańskiego, jego technika i styl, niezwykła wrażliwość muzyczna, genialne „wyczucie” instrumentu i umiejętność wykorzystania pełnego potencjału brzmieniowego miały fundamentalne znaczenie dla rozwoju wiolinistyki i muzyki skrzypcowej w XX wieku. Dla Szymanowskiego spotkanie z Kochańskim było przełomowe, miał też świadomość jego rangi i znaczenia w historii muzyki. Jak stwierdził: „my z Pawełkiem stworzyliśmy w «Mitach» i «Koncercie» nowy styl, nowy wyraz gry skrzypcowej, rzecz pod tym względem zupełnie epokową. Wszystkie utwory innych kompozytorów zbliżające się do tego stylu – choćby oni byli najgenialniejsi – powstały później, to znaczy albo pod bezpośrednim wpływem «Mitów» i «Koncertu» albo przy bezpośrednim współudziale Pawełka. [...] Ty wiesz, jak ja obiektywnie, jako muzyk, a nie przyjaciel, admiruję Pawełka, ponieważ on zrobił dla skrzypiec coś w rodzaju tego, co Chopin dla fortepianu, pokazał nieogarnione nowe możliwości” (K. Szymanowski do Z. Kochańskiej, list z 5 marca 1930 r., w: *Dzieje przyjaźni...*, Kraków 1967, s. 242–243).

Był odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu *Polonia Restituta* (1927) oraz francuskim Orderem Legii Honorowej.

Bibliografia:

T. Chylińska, *Kochański Paweł*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM*, red. E. Dziębowska, Kraków 1997, t. 5, s. 115–116 (bibliografia); A. Dzierzbicka, *Kochański Paweł*, w: *Polski słownik biograficzny*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967–1968, t. 13, s. 211–212 (bibliografia); L.T. Błaszczuk, *Kochański Paweł*, w: *Żydzi w kulturze muzycznej ziem polskich w XIX i XX wieku*, Warszawa 2014, s. 130; T. Greive, *Kochański's Collaborative Work As Reflected in His Manuscript Collection*, „Polish Music Journal”, 1998 nr 1; I. Jampolskij, *Paweł Kochański w Rosji*, w: *Polsko-rosyjskie miscellanea muzyczne*, red. Z. Lissa, Kraków

1967; И. Ямпольский, *Польский скрипач Коханский*, „Советская музыка” 1959, nr 7; tenże, *Павел Коханский в России*, w: *Мастерство музыканта-исполнителя*, Москва 1975; E. Młynarski, *Paweł Kochański, człowiek i artysta*, „Muzyka” 1934, nr 2; *Dzieje przyjaźni. Korespondencja Karola Szymanowskiego z Pawłem i Zofią Kochańskimi*, oprac. T. Chylińska, Kraków 1971; A. Rubinstein, *Moje młode lata*, Kraków 1976; E. Szczepańska-Lange, „...mogę tylko wkoło Wojtek to samo pisać, że cię ubóstwiam...”, „Midrasz” 2013, nr 4/174 (listy Kochańskiego do żony): też, „...pragnę zacząć grywać na estradzie nie w Rosyi i po świętach, dobrze?”, „Midrasz” 2012, nr 5/169 (korespondencja Kochańskiego z E. Młynarskim).

Od lewej słynny śpiewak operowy Fiodor I. Szalapin (1873–1938) i Paweł Kochański (1887–1934), niezidentyfikowana kobieta, Zofia Szymanowska-Grzybowska (1898–1946) i kolejna niezidentyfikowana osoba na pokładzie statku. Fot. z lat 1920–1934 (8,4 × 11 cm; sygn. F.84378). © Biblioteka Narodowa w Warszawie, POLONA

Od lewej słynny śpiewak operowy Fiodor I. Szalapin (1873–1938) i Paweł Kochański (1887–1934), niezidentyfikowana kobieta, Zofia Szymanowska-Grzybowska (1898–1946) i kolejna niezidentyfikowana osoba na pokładzie statku. Fot. z lat 1920–1934 (8,4 × 11 cm; sygn. F.84378). © Biblioteka Narodowa w Warszawie, POLONA

• : Portret Pawła Kochańskiego (1887–1934) z matką Chaną Smoljenicką. Fot. wykonana w Orle przez Artura Feldmana ok. 1890 r. Odbitka na papierze (14,7 × 10,7 cm; sygn. F.84325). © Biblioteka Narodowa w Warszawie, POLONA

: Portret Pawła Kochańskiego (1887–1934) z matką Chaną Smoljenicką. Fot. wykonana w Orle przez Artura Feldmana ok. 1890 r. Odbitka na papierze (14,7 × 10,7 cm; sygn. F.84325). © Biblioteka Narodowa w Warszawie, POLONA